

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

BROJ 1

GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE

HRVATSKE

(Čakovec, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin,
Varaždinske Toplice)

UREDNIČKI ODBOR

Stjepan Hajduk (odgovorni urednik), Dragutin Feletar
(urednik i grafička oprema), Željko Tomičić, Branko Šimek

MUZEJSKI VJESNIK izlazi povremeno, a svake godine
izdavač je drugi muzej.

Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo — oni se šalju na
adresu: Muzej grada Koprivnice, 43300 Koprivnica,

Trg Leandera Brozovića 1

NAKLADNIK OVOG BROJA

Muzej grada Koprivnice, Koprivnica, Trg Leandera Brozovića 1

ZA NAKLADNIKA

Fraňjo Horvatić

TISAK

»Podravka — Usluge«, OOUR Koprivnička tiskara, 1978.

EVIDENCIJA ETNOLOŠKIH SPOMENIKA NA PODRUČJU MEĐIMURJA

U okviru akcije »Istraživanje i fiksiranje stanja etnoloških spomenika u SR Hrvatskoj«, a prema ugovoru s Republičkim zavodom za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu, ove je godine evidentirano stanje pokretnih i nepokretnih spomenika kulture na području Međimurja.

U razdoblju od 26. rujna do 1. listopada 1977. godine registrirani su najvrijedniji ruralni objekti ovoga kraja. Svi su objekti terenski obrađeni, arhitektonski snimljeni i fotografirani.

Evidencija nepokretnih objekata izvršena je u slijedećim mjestima: Donjoj Dubravi, Donjem Vidovcu, Mariji na Muri, Donjem Mihaljvcu, Čukovcu, Draškovcu, Prelogu, Črečanu, Martinu na Muri, Grabrovniku, Selnici i Zasadbregu.

Evidentirani stambeni objekti su prizemnice pravokutnog izduženog tlocrta, pročeljem okrenutim prema cesti. Građeni su kanatnom konstrukcijom s pleterom koji je premazan ilovačom pomiješanom pljevom i sječkom, ili od sušene ili pečene opeke, pa obijeljeni vapnom.

Krovište je dvostrešno, polu skošeno, pokriveno drvenim daščicama na koje je stavljena ražena slama ili trstika.

Zabati su zatvoreni ventikalnom daščanom oplatom ili zidani, pa su na čeonj strani bila postavljena dva tavana prozorčića, a između njih niša u kojoj je stajao kipić sv. Florijana, koji je u narodu zaštitnik od požara, pa se često predstavlja u odori vatrogasca. Prozori su mali, šprljcima podijeljeni u 4 ili češće u 6 polja, a otvaraju se prema van. Ispred pročelja kuće nalazi se tzv. »vrčak«, cvijetnjak ograđen posebnom ogradom. Starije kuće su izdužene prema dvorištu, a pročelje prema ulici ima samo dva prozorčića.

Nutarnja raspodjela posebno je jednostavna, tročlana. Iz malog »ganjka« ulazi se u srednju prostoriju »kuhnju«, koja je nekoć imala otvorena ognjište i sav se dim penjao na tavan, a odatle je tražio put kroz slamnati krov, jer kuće nisu imale dimnjake. Zatim se ulazi u prostoriju s čeonim prozorima okrenutim prema ulici zvanoj »prednja ili prva hiža«. Treća prostorija tzv. »zadnja hiža« ima uglavnom funkciju spremnice za hranu. U Gornjem Međimurju se ispod jedne sobe ulazi u podrum, tzv. »pevnicu«, koji je ulaz danas naknadno zaštićen polukružnom zidanom ili betonskom dekom.

Treba spomenuti i utjecaj građanskih stilova na narodno graditeljstvo Međimurja, Biedermeier i klasicizam počeli su prodirati na

selo početkom ovog stoljeća. Imućnije seoske kuće imale su pred ulaznim vratima s nekoliko stepenica povišen mali trijem, čiji krović podržavaju dva stupa. Usprkos vanjskim promjenama ona ostaje tipična trodjelna kuća.

Uz stambene objekte evidentirani su i ruralni gospodarski objekti među kojima treba spomenuti štagalj tzv. »škedenj« u Črečanu s urezanom godinom gradnje 1879. na poprečnoj hrastovoj gredi. Nađene su i dvije staje građene od tesanih hrastovih vodoravno postavljenih »planjki« spojenih »na zasjek«. U Prelogu je evidentiran »kuružnjak« s urezanom godinom 1892, koji je građen od pletera s osnovnom konstrukcijom od hrastovih greda.

U Gornjem Međimurju postoje klijeti s velikim prešama za grožđe, koje su još u funkciji.

U Selnici broj 49 i Čukovcu broj 14 nađeni su tzv. ansamblu tj. sačuvane kuće s gospodarskim objektima u još dosta dobrom stanju.

Svi evidentirani nepokretni objekti građeni su krajem 19. stoljeća od nepoznatog narodnog majstora.

U okviru akcije izvršena je evidencija i otkup pokretnog materijala s terena Međimurja u vrijednosti od 15.000 dinara, koliko je odobreno Muzeju Međimurja Čakovec za otkup etnografske građe. U tu svrhu obrađen je, otkupljen i fotografiran etnografski materijal po selima i to u Mariji na Muri, Draškovcu, Prelogu, Zasadbregu, Gardinovcu, Turčišću, Strelcu i Hodošanu. Otkupljeni etnografski materijal su uglavnom škrinje, dijelovi namještaja, tekstilni predmeti, keramika, košare i poljoprivredni alat.

Akcija »Istraživanje i fiksiranje stanja etnoloških spomenika u SR Hrvatskoj« za potrebe Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture bila je dobro organizirana i sprovedena na području Međimurja zahvaljujući prije svega činjenici da Muzej Međimurja sa sjedištem u Čakovcu raspolaže evidencijom svih spomenika kulture, a napose etnoloških nepokretnosti, s popisom pojedinačnih grupnih objekata, točnim imenima vlasnika i njihovim adresama.

Ova akcija je pokazala neophodnost što točnijeg evidentiranja nepokretnih spomenika kulture, kao i urgentnost zaštite tih spomenika. Suvremeni načini građenja, promijenjeni načini života su više brzo prodiru na selo, rušeći u svom zamahu i naletu sve što se ne uklapa u novi način života. Samo u zadnjih 15 do 20 godina nestali su čitavi kompleksi ruralnih objekata, tako da u ovom času imamo evidentirane samo dvije ruralne cjeline, a broj pojedinih objekata etnološke vrijednosti naglo se smanjuje. Pravovremena zaštita preostalih objekata može spriječiti njihovo potpuno nestajanje. Od strane Muzeja Međimurja Čakovec već je stavljen prijedlog za osnivanje etnoparka, a poduzeti će se i druge potrebne mjere da se zaštite još neki objekti, napose ruralne cjeline.